

XXI. évfolyam 6-7. szám
2026. június-július

PUSZTADOKTOR MAGAZIN

a Madárkórház
Alapítvány
lapja



**Csúcsszezon csúcsán
Nagyüzemi fiókanevelés
Madárlesen
Az Év Madara 2027.**

Hívj, hogy repülhessen!



13600/17

ADJUKOSSZE.HU

Támogatás mértéke:
500 Ft/hívás vagy SMS



Csúcsszezon csúcsán

Égnek a telefonok éjjel-nappal, napi több száz hívás az egész országból. A 40 fokos hétvégén több ezer fiatal fecske és sok más fióka került ki korábban a fészkekből, mielőtt röpképes lett volna, de azóta is folyamatos a rászoruló bejelentése. Ezek helyszíni befogása, ellátása, elsősegély nyújtása, fészekbe helyezése, vagy mentőhelyre szállítása a megtaláló bejelentő szívességi munkája mellett önkénteseink szívességi feladata, akik munkájuk mellett saját szabadidejükben, saját költségükön tesznek meg minden tőlük telhetőt, és azon felül is mindent. A közösségi médiában működő madármentő csoportok sem működnek, az aktivistáik elfáradtak, mentőhelyeik megteltek, minket adnak meg országosan mindenkinél. Legjobbaink már kifutlaktak, nem bírják, de mégis csinálják, mi régi és új önkéntesekkel, a korábbiak mellett három új dolgozóval megerősödve tartjuk még a frontot az összeomlás előtt. Amikor már végeztünk volna, jönnek az új dobozok húszasával, az azonnali mentésre hívások éjszaka is, száz kilométerre is, egy szárnytörött rigó, egy reggelre eléhező fecske mellett már a fészkekből kirepülő fiatal láb- és szárnytörött golyák reggelre sem halasztható műtéteivel. Csapata-

ink harcban állnak, munkatársaink úton vannak, önkénteseink, aki él és mozog, így magam is úton, a bejelentett, de telefonon véletlenül nem elérhető bejelentő által jelzett törött lábú rigóért 70 km-re odaérve derül ki, hogy már órákkal azelőtt elpusztult. Nem volt nála a telefon, nem hívott, hogy ne menjünk. Ez alatt négy műtétet csináltam volna meg...

Nem érünk rá lájvozni, napi úbertuki és könnyekig megható videókat közzé tenni, bölcs okosságokat, mentési tanácsokat, kinyilatkoztatásokat megosztani, és megmondani a tutit, mert dolgozunk, és erre nem érünk rá. Posztoljuk olykor a dobozokat, a műtött madarakat, de csak amikor van pár percünk megosztani az aktuális híreket éjjel háromkor, a műtétek után. Ezeket tessék megszorozni nem kettővel, nem is tízzel, hanem százzal!

Nem érünk rá e-mailt olvasni, messengerre válaszolni, de a telefont felvesszük, ha nem vagyunk foglaltak, és ha igen, akkor mindenkit visszahívunk. Nem érnek rá a nemzeti parkos természetvédelmi örök sem, és több igazgatóságtól kéri, hogy lehetőleg ne őket terheljük a menteni valókkal, ugyanakkor mások önkénteseinket ráérnek razzizni. Nem értem rá madármentő

képzést sem tartani az egy májusi HungaroControlloson kívül, így nem érünk rá a Pusztadoktor cikkeket sem megírni, pedig legalább kéthavonta meg szoktuk jelentetni, ahogy most is. Írom ezt éjjel fél kettőkor, mert a szokásosan legalább háromig tartó műtétek helyett ma hamarabb végeztünk. De bármikor jöhet még egy vagy több hívás, beérkező, vérző, azonnali ellátást igénylő beteg. De addig is írogatok, amíg el nem alszom a gép mellett, ahogy szoktam.

Most egy hét után tudom folytatni a cikkírást. Azért, mert a fentiekhez képest megduplázódott a feladat, a műtétek között nem fér be se határ-idős adminisztráció, sem pályázati elszámolás, pláne nem foci VB. Műtét közben is telefonos szaktanácsadás, beszállítás szervezés kihangsúlyozva, műteni én tudok, és csinálom is, mert a helyettesek nyaralnak. Én nem, és megírom a lapot, ahogy és amikor tudom. Nyaralnak a lapterjesztők és a metro kocsikba kihelyezők, és mindenki is, ezért késik a lap. De Önök jöjjenek el és nézzék a non stop műtéteket, melyek augusztus végéig folyamatosak. Írják le, amit látnak, és küldjék be, várjuk az olvasói madármentős cikkeket!

Dr. Déri János

Házunk tájáról



Nemrégiben műtött, "vak" parlagi sasunk újra lát. Kórtermet elhagyhatta, és egy kinti, tágabb röpdében tökéletesítheti visszaszerzett képességét.



Cibakházán vert le a vihar egy egerészölyv fészket. A kicsik a földön gubbasztottak, de szerencsére sértetlenek. Már biztonságban vannak, igyekszünk a legjobb pótszülők lenni.

Gólyaszezon



Kezdődik a gólyaszezon. A kiskigolyók addig nem akarnak és nem is tudnak felállni, amíg a szárnyaikon az első és másodrendű evezők ki nem nőnek. A feketék. Ezekkel lehet repülni. Ha hamarabb felállna, és járkálna a fészekben, két lépés után, vagy egy kisebb szellőkéstől is kiesne. Ezért inkább hason fekszik, esetleg felül a csüdjére, és megla pulva akár egy nagyobb viharban is biztonsággal bennmarad a fészekben. De amikor kinőttek a tollai, feláll és próbálgatja a szárnyát, fel-le ugrál is pár arasznyit, és ha ilyenkor jön egy szellőkés, le tud vitorlázni sértetlenül a földre. Ha eljött az ideje minden tanítás nélkül kirepül. Leginkább a szomszéd háztetőre, ahonnan visszatér a fészekbe. Ha

nem repül ki magától, de a szülők már tudják, hogy röpképes, akkor abbahagyják az etetést, és a táplálékkal a csőrükben hívják a szomszéd villanyoszlopról.

A kirepülés – akár önként, akár véletlenül, akár korábban, mint kéne – sokszor balesetveszélyes. Mivel eddig nem tudta, hogy mire való a lába és a szárnya, egyszerre tanul meg repülni és járni. Ez – mint az ember gyerekénél is – gyakorlást igényel, és benne van a rossz landolás, háztetőn legurulás, villanydrótba, drótkerítésbe akadás, ezzel együtt szárny és lábtörés, áramütés, onnan földre esés, amivel májrepedés és tüdővérzés járhat együtt. Ezért a frissen kirepült, vagy kiesett, balesetes kiskigolyók súlyosan politraumatizáltak, azonnali intenzív kórházi kezelést igényelnek akkor is, ha esetleg semmi nem látszik rajtuk. A májrepedés és tüdővérzés percek alatt elvérzéshez, fulladáshoz vezethet, ezért mindenféle mozgatás, akár vizsgálathoz való rögzítés, ezzel kapcsolatos lebirkozás felszakíthatja az esetleg már bealvadt vérral elzárt belső sérüléseket.



A befogás, szállítás nagyon kíméletes kell, hogy legyen. A nagyon gyakori lábtörés legtöbbször nyílt, amely azonnali műtéti beavatkozást igényel. A gólya hosszú, vékony lába könnyen beakad bármibe, és a nagy erőkar könnyebben törik. Mivel szinte csont és bőr, lágyszövet alig van a csont fölött, ha törik, és mozdítja, azonnal kiszúrja a csont a bőrt, és vastagságának megfelelően az egyik oldalt teljesen átszakítva jut a külvilágra, ahol szennyeződik, fertőződik, kiszárad, és ha nem kerül azonnal, vagy órákon belül a műtőasztalra, akkor elhal a csonthártya és nem fog összszeforrni. A törött láb rész a maradék bőr körül megcsavarodhat, és keringési elégtelenség miatt is el-

RÖVID HÍREK



A Hortobágy folyóból mentették horgászok ezt a fehér gólyát. Köszönjük, hogy segítettek rajta!



Sörétes puskával lőtték le ezt a héját. Csoda, hogy túlélte. Mindent megteszünk érte.



halhat. Nem beszélve arról, hogy a bőrrel együtt az egyik oldali nagy ér is elszakadhat, mely gyakran előfordul, és a sikeres műtét után, hiába van meg a másik oldali nagy ér, és hiába nagyon jó a csont vérellátása, melyen keresztül törött rész csontja is kap energiát és oxigént, az nem elég a lágszövet és a bőr életben tartásához, amíg az elszakadt nagy ér gyógyul, vagy helyettesítő érhalózat épül ki akár 10 nap alatt, és minden masszírozás, kenőcsözés, lézer és mágneses kezelés ellenére elhalhat a csontot fedő lágszövet. Ezért nagyon fontos, hogy törött láb esetén azonnal konzerválni,

sínbe rakni, és nem mentőállomásra, hanem azonnali csontműtétre vállalkozó, ebben gyakorlott sebészhez kerüljön a madár. Ha nyílt a törés, akkor a szabad csontvéget betadinnal fertőtleníteni, infúzióval lemosni, a törvégeket széthúzással a bőr alá visszahelyezni, a bőrsébet zárni, bekötni, arra párákötést tenni és úgy besínezve szállítani. Mindezt úgy, hogy fentebb leírt esetleges belső sérülések ne súlyosbodjanak. A többi a mi dolgunk.

Július közepétől augusztus 20-ig mintegy 200 fiatal gólya érkezik a Madárkórházba, melyek közül kb. 100-at tudunk augusztus 20-ig megfelelő felkészítés után szabadon engedni, a többit átteleltetjük, és majd március 15-én kerülnek vissza a természetbe. A felkészítés során megtanulják, hogy ne szálljanak villanyoszlopra, kerüljék az autót, az embert és a vadászokat, és



tanulják meg a konfliktusok elkerülését egymással és a ragadozókkal. Erre a pár hetes tanfolyamra minden mentőállomásnak, nemzeti parknak és állatkertnek felajánljuk a 3 nagy röpdénkben való ingyenes gyakorlatozást, minden elengedésre szánt gólyának.

A szabadon bocsátás alkalma nyilvános, és az augusztus 20-i hortobágyi Hídivásár alkalmával nagy közönség előtt látogatóink saját kezű közreműködésével történik, melyre lehet jelentkezni a madarkorhaz@gmail.com címen gólyaengedés tárgyban. Ez mindenkinek kedves élmény és örök emlék, annak, aki elengedi, annak, aki nézi, és nekünk is, akik ezt lehetővé tesszük. Legyen részük benne!

Dr. Déri János

RÖVID HÍREK



Szentivánéji rendezvényünkön az elmúlt évekhez hasonlóan baglyokat engedünk szabadon és tüzet is gyújtottunk, amin a bátrabbak átugrálhattak.



A Magyarok Országos Gyűlésén Ópusztaszeren az Emese álma élőképpen a Turult egy gyógyult barna rétihéja helyettesítette. Így engedték szabadon.

Nagyüzemi fiókanevelés

Ebben az előreláthatóan hosszúra nyúló írásomban számos témát fogok érinteni: először is szeretnék néhány szót szólni a madárfiókák nevelésével kapcsolatos ideológia, etikai dolgokról, majd szeretném a kedves olvasót bevezetni a hatékony, úgynevezett SOS, vagyis az átmeneti gondozás rejtelseibe, ezt követően írnék néhány sort a fiókás időszak komoly jelentőséggel bíró, sokszor tömegesen mentendő, fészküket túl korán elhagyott fecskefiókákról, végül pedig a nagyüzemi fiókanevelés fortélyának a bemutatásával zárnám gondolataimat.



Ideológiák terén a Madárkórház Alapítvány által képviselvekkel teljes mértékig egyezik a véleményem, meglátásom az ember által történő fiókaneveléssel kapcsolatban. Világ életemben a mentés mellé tettem le a voksomat, amennyiben rászoruló madárfióka került kilátásba, és mivel a tevékenységem régmúlta tekint vissza, a hozzáállásomat már olyan időkben is próbáltam elhinteni az emberek közt, amikor még a „madármentés”, vagy „madármentő”, mint fogalmak sem léteztek, s a fészkükből kiesett, vagy egyéb módon pórul járt fiókák további sorsát az emberek rábízták a természetre: vagyis átléptek rajtuk, elsétáltak mellettük, vagy maximum csak azért vették fel őket, hogy aztán a macskának legyenek odadobva. Engem egyfajta csodabogárként

kezelt az ismeretségi köröm, és számtalanszor kaptam meg azt a „jótanácsot” kamasz koromban, mikor fiókát láttak nálam, hogy ne a csirinyót tömögessem és a csipesszel szaladgáljak naphosszat, hanem kezdjek el normálisan viselkedni, és koromhoz méltó elfoglaltságaim legyenek. Természetesen nem hallgattam ezekre a hangokra, és amikor közeledett a nyári szünet, mindig olyan erős elhívást éreztem a fiókák nevelésére, amit szavakkal nem tudok leírni. Ha akkor nem lépek e rögzös útra ma nem vagyok az aki, és nem az a munkám, ami. Ezen felül pedig nem tudnék segíteni a tömegével hozzám forduló embereknek neveléssel, vagy legalább tanácsokkal.

Ugyanis a világ fordult egy hatalmasat az elmúlt 15-20 évben, és a madármentés, fiókanevelés egyfajta trenddé vált. Ma már mindenki fiókát akar menteni, sokszor a ló túloldalára átesve. Ez utóbbit természetesen nem pártolom, mert ha a fióka jó állapotú, akkor minden joga megvan ahhoz, hogy a természetben, szülei és testvérei körében nevelkedjen! Ilyen esetben nem szabad elhozni, hiszen ha másba nem, legalább abba gondoljunk bele, hogy a mentőhelyek mennyire leterheltek, és elég azokat a fiókákat nevelni, melyek valóban segítségre szorulnak.

A mentőhelyen végzett, sok esetben már iparszerűnek is mondható fiókanevelés nem egy habos-babos álom, amiben a nevelést végző személy egész nap pörög, és a cukiságtól meg a szeretetcunamitól szinte megrészesülve örömködik. Ez, főként a fiókás időszakban, kőkemény rabszolgamunkává válik, amiben minden pillanatban a túlélésért küzdünk. Éppen ezért tényleg csak olyan fiókákat hozzunk el, amelyek valóban mentendők, bőven elég lesz őket is gondozni.

Van persze egy olyan verzió is, amivel legfőképpen az interneten szembesülök, amikor a mindenféle közhelyes, tévhitektől hemzsegető

cikkekből, posztokból kiokosodott, magukat rendkívül hozzáértőnek gondoló személyek, mindent elsöpörő módon, mentendő fiókák esetében szólítanak fel békén hagyásra. Na ezért is nagyon haragszom! Ott a szakmai szemmel nézve minden téren elesett, satnya, sokszor már alig élő, ronda küllemű fiókáknál vagy madaraknál jön a szokásos károkozós meg „ne raboljuk el a szüleitől” mantra. Amikor egy fióka mentendő, akkor igenis segíteni kell. A leromlott, teljes mértékben lesatnyult, nem megfelelően gondozott fiókának többé már nincsenek szülei, családja, hiába hóbörög ott körülötte néhány öreg madár. A természet az így működik. Ha a kedvezőtlen körülményeket felmértük, nyugodtan mentsünk a huhogások ellenére is! A fiókamentésről minden körülmények között lebeszélőknek pedig azt üzenem, hogy mindig egyedileg kell vizsgálni az eseteket, és a fióka állaga határoz első sorban. Tehát nem lehet minden esetre ráhúzni a fent említett mantrát.

Ennek a hozzáállásnak egyébként iskolapéldái a fecskék, azon belül is a sokat szenvedett fecske-költések, melyről külön cikket lehetne írni.

De akkor hogyan is járjunk el, ha már letisztázódott, hogy a fióka mentendő, és magunkhoz vettük?

Az mindenképpen opció, hogy minél hamarabb hozzáértő emberhez kell a fiókát juttatni, viszont ebben a témában én rendkívül rugalmas vagyok. Ha látom azt, hogy a megtalálónak van affinitása a fiókaneveléshez, akkor eszem ágában sincs lebeszélni róla és „azonnal szakember”-t kiáltani. Én a Madárkórház Alapítvány hitvallásához száz százalékban igazodva elsősorban a csapatmunkában hiszek. Senki ne higgye azt, hogy a fiókát valóban is nevelő madármentők egész nyáron 4-5 fió-



kával szórakoznak. A madármentés oly mértékben elharapózott mára, hogy egy fiókanevelő hely sokszor 4-500-as fiókaszezont csinál évente (magamból kiindulva), és még nem is beszéltem a visszamaradók-ról, áttelelőkről, melyek egész évre garantált elfoglaltságot nyújtanak a szóban forgó gondozók számára.

Egy ilyen környezetben nagyon nem mindegy, hogy hányan vagyunk eme nemes feladatra. És azt is tudnia kell a kedves olvasónak, hogy a Madárkórház Alapítvány sok év alatt felépült, igen komoly önkéntesi hálózata, beleértve a konkrét mentőállomásokat is, úgy alakult ki, hogy kezdetben voltak a fiókanevelésre hajlandóságot mutató emberek, akik nem görcsösen a telefont nyomogatták és mindenáron valahova el akarták passzolni a talált madárkát, hanem maguk kezdtek nevelni. Amikor megengedjük, vagy megkérjük a megtalálót pl. kiugrálós korú rigófiókák esetén, hogy átmenetileg segítsen már ki minket azzal, hogy legalább addig nevelje már a fiókát (szűk 1 hétről van szó), míg önálló evővé nem válik, akkor egy újabb potenciális madármentőt nyerhetünk. És segítő kézből sosem elég, főként, ha az adott mentőhely pillanatnyilag úgy le van terhelve, hogy az abban tevékenykedő gondozónak már szinte levegőt venni sincs ideje.

Az akár még a laikusok kezében is eredménnyel működő túróskeverékes-módszerrel erre a bizonyos csapathozzásra nyílik lehetőség. Bármilyen fiókát is találunk (kivéve talán a galambokat) a túró legyen az az alapanyag, ami elsőként eszünkbe jut, a rendkívül hatékony SOS túró eseség.

SOS túró eseség

A 3 db finomra reszelt főtt tojás alaposan begyúrva 25 dkg hagyományos félzsíros túróval egy univerzálisan adható táplálék, melyet fél napig, vagy akár egy napig is biztonsággal etethetünk akár önmagában is.

Sok embernek a főtt tojás ugrik be, mint átmeneti táplálék, és sokan a hozzáértőkből is ennek etetését tanácsolják. Ezt egy részből megértem, mert sokszor olyan szituációban találjuk magunkat, hogy tényleg csak a tojás az, amit otthon hirtelen elő tudunk varázsolni etetésre. Viszont tartsuk azt szem előtt, hogy főtt tojással önmagában tényleg csak nagyon rövid ideig tudunk eredményesen etetni.

A madárfiókák emésztése kacifántos, leginkább a sünökéhez tudnám hasonlítani, és nagyon gyorsan tönkremegy, ha nem megfelelően járunk el.

A főtt tojás önmagában csak néhány etetés erejéig fog hatékonyan működni, utána a fióka emésztése kezd egyre inkább megadni magát, és akár el is juthatunk a záptojásszagú ürítéssel kísért súlyos bélgyulladásig is. Nyilván a madár korától és fajtától is függ ez, de ha csak egy kicsi esély is van a túró beszerzésére, vegyük már be a tojás mellé, mert akkor lesz ez az SOS etetés igazából hatékony és könnyen kivitelezhető.

Tehát a tojásdarabok önmagukban nem csinálnak hosszú távon csodát, és odaadásuk is nehézkes. A túró önmagában etetve megfelelő, viszont megint csak nehezen kivitelezhető, a rögek potyognak, etetése kényelmetlen. Ha viszont a két alapanyagot a fent említett arányban, jó alaposan begyúrjuk, kapni fogunk egy igen hatékonyan etethető, kiemelkedő tápanyag-összetételű, kellemes állagú masszát, melyet a madarak egyszerűen imádnak. És azt tudom mondani, hogy a sima félzsíros túró nem egy különleges alapanyag, amit egy, a világ végén lévő, boszorkánykellékeket árusító csodabolt legmélyebb bugyrából tudnánk csak beszerezni.

Ez egy mindenki számára könnyen elérhető alapanyag. Ha a fiókát az esti órákban találtuk, és aznap csak főtt tojás etetésére volt lehetőség, másnap mindenképpen induljunk el túróért, és állítsuk elő legalább a fenti SOS keveréket! Az etetés egy teljesen más dimenzióját fogjuk tapasztalni a korábbihoz képest, bármennyire is hihetetlenül hangzik. Fontos még megemlítenem, hogy

a madármentőknek van egy igen hangos csoportja, akik szándékosan lebeszélnek a hozzájuk fordulókat a túró etetéséről. Amikor ilyen megnyilvánulást tapasztalunk, egyszerűen hagyjuk azt figyelmen kívül. E csoport tagjainak egyfajta „szent küldetése” a túró ellen való beszélés, céljuk pedig az, hogy sem én sem pedig a túróskeverékes-módszer ne



jusson érvényre a köztudatban még úgy sem, hogy adott esetben ennek fiókák, vagy hosszútávon fiókatömegek látják ennek kárát. Tehát ha a túró vagy a túróskeverékes-módszer vehemens támadását tapasztaljuk, akkor a mögött mindig butaság és rosszindulat áll. Ilyenkor minden esetben fogjunk gyanút és ne tévedjünk meg akkor sem, ha az adott személy „érvek” egész sorát tárja elé, miközben a fióka testi épségeért aggódva alkalmatlannak és kerülendőnek nyilvánítja ezt a táplálékot.

Tehát nálunk a fióka és etetjük ezzel az SOS keverékkel, vagyis a túróskeverékes-étrend lelkét, vagy vázát adó alapanyag-kombinációval. Kiugrálós korú rigó abban a 4-5 napban, vagy maximum 1 hétben, amíg olyan korúvá nem válik, hogy már képes az önálló evésre, eredménnyel tudunk táplálni a következő módon: Kezdsünk etessünk meg 1 szem cseresznyét, vagy ha az nincs, akkor meggyet, majd erre etessünk rá ebből a bizonyos masszából jóllakásig. Akinek van ideje, ilyen módon tud pepecselni a nála lévő fiókéval. Amikor az tátogva kér, addig adjuk neki a falatokat, míg elfogadja. Akinek kevesebb ideje van, és amellet szeretné gondozni a fiókát, az se csüggedjen. A fiókát

jobb kézbe fogjuk, majd a konkrét eleségkérés befejezése után, a csőr megnyitásának segítségével további falatokat tömünk bele, egészen nyakig etetve. Ekkor kb. két tápláló etetés kerül felvételre egy alkalmával. Ennek segítségével kitolható a két etetés közötti idő. Ez egyfajta trükk, főként rigók vagy rigóméretű egyéb madarak esetében.

De ha már ezt jól bejárattuk, ne ragadjunk le ennél az egyszerű túrós keveréknél! Minél hamarabb készítsük el az úgynevezett „túrós keverék lisztkekaccal” nevű étrendet, ami már egy jóval komplexebb etetés és azon túl, hogy ezzel konkrétan már felnevelhetők a rovarvő madarak fiókái, elkészítése sem túl bonyolult.

Túrós keverék lisztkekaccal

A 3 tojásból és 25 dkg túróból álló masszához első lépésként keverjük hozzá a túrós alapkeverék további alapanyagait: 12,5 dkg, hámozás után mért sárgarépa finomra reszelve, 5 dkg trappista sajt finomra reszelve és 2,5 gramm (egy 3 centes pohár kicsivel tovább, mint feléig megtöltve) szárított petrezselyem. Mikor ezzel megvagyunk, kimérünk tetszőleges mennyiségű túrós keveréket, majd fele annyi mennyiségben hozzákeverünk egészben fagyott lisztkekacot. Ez így egy szuper keverékké fog összeállni, és bármilyen rovarvő fióka eredménnyel nevelhető már ezzel. Időnként csapunk némi legyet kiegészítésnek, de ez az eleség többnyire mehet magában is.

Rigó-fióka tokos-tollasodó kortól végig nevelhető ezzel a már fent említett meggy vagy cseresznye váltakozva történő etetésével. Vagy példaként tudnám említeni még a jelenleg gondozásomban lévő fecskéfióka-tömeget vagy éppen egy fészkaljnyi búbos bankát is, melyeknek szintén ez a fő táplálékuk.

Fontos megjegyzés, hogy a lisztkekacot célszerű fagyasztani a keverékkészítéshez, mert úgy áll jól össze ez az egész. Ez az eleség 1 napig károsodások nélkül tárolható hűtőben.

Ha nem tudunk élő lisztkekacot szerezni, akkor egy másik úton kell elindulnunk, és ebben az esetben az úgynevezett „túróskeverék-komplexet” kell elkészítenünk. Szerencsére ez egy olyan eledel,

Túróskeverék-komplex

Ebben az esetben is egy túrós alapkeverékkel indítunk, csak fontos, hogy itt meg kell főzni a sárgarépát, mielőtt a keverékhez adnánk! Ennek az az oka, hogy ebbe a keverékbe szárítmányok fognak kerülni, és mikor ezek összeállnak a nyers sárgaréparostokkal, nagyon kemény állagú és a fiókákat megterhelő keverék születik meg végeredményül. Éppen ezért ebben az esetben kiemelten fontos a sárgarépa puhára főzése!

Elkészítjük ezúttal a főtt sárgarépás túrós keveréket, abból kimérünk 20 dkg-ot, majd ehhez keverünk 150 ml, kávédarálón finomra őrölt szárított lisztkekacot és 100 ml szárított vörös szúnyog-lárvát és alaposan begyúrjuk.

amit viszonylag kevés belefektetett munkával, bárki azonnal el tud készíteni.

A szárított lisztkekac és a szárított szúnyoglárva a legtöbb állatkezeskedés alapvető cikkei közé tartozik. Amennyiben a keveréket túl keménynek ítéljük, akkor mind a készítéskor, mind pedig az etetés folyamán nagyon pici vízzel lágyítható az állaga.

De mi van akkor, ha szélsőségesen magevő fióka kerül a gondozásunkba?

Legjobb ilyenkor, ha visszatérünk a

kiindulási állapothoz, vagyis ahhoz a bizonyos SOS túrós keverékhez, és még két tovább alapanyag hozzáadásával elkészítjük a magevők lisztes keverékét.

Magevők lisztes keveréke

3 tojáshoz, 25 dkg túróhoz hozzáadunk 12,5 dkg kukoricalisztet és 7,5 dkg kávédarálón teljesen finomra darált hántolt napraforgóbelet, majd 3 cent vizet, hogy kellemes masszát tudjunk ebből az egészből gyúrni. A keverék java részét gombócoljuk és azonnal fagyasztjuk, az etetésre szánt mennyiséget egy tégelybe tesszük, majd annyi vízzel teljesen simára turmixoljuk, hogy egy sűrűbb kikevert tejföl-, vagy malter állagú masszát kapjunk.

Ezt fecskendőbe töltjük, és ezzel begyget töltünk szondázás elvvel, vagy pedig szájba nyomogatva etetjük a magevő fiókát, addig, míg az jókora begyet nem fejleszt oldalt a nyakon. Mikor a begy kiürült, újból töltünk. Ezzel az eleséggel és elvvel gyakorlatilag felnevelhetők a magevő fiókák.



Nagyüzem

De mi van akkor, ha változatos fajú fiókaáradat kerül hozzánk?

Ekkor teljesen más alapokra kell helyezni a nevelést, mert egyébként

megesik, hogy eredménytelen lesz. Behelyezzük a változatos fajokat tartalmazó a fiókaáradatot egy bélt, ülőrúddal ellátott lefüggönyözött dobozba, vagy bármilyen tartó alkalmaságba, majd elkészítjük az univerzális kézinevelőt és inentől kezdve fecskendőből fogjuk töltögetni az összes fiókát ezzel az egyféle eleséggel, egyfajta közös nevezőre hozva őket. Fecskék, sarlósfecskék sajnos kivételek ez alól (*lent*), de a madárfiókák többségére – legyen az magevő, rowarevő vagy fiókakorban rowarevő, később magevő – általános alkalmazható ez az etetés, míg meg nem tanulnak önállóan enni.

Az **univerzális kézinevelő** elkészítése: a túrós keverék komplexet és a lisztes keveréket azonos arányban összegegyúrjuk, vízzel a már fent említett állagúra hígítjuk és teljesen simára turmixoljuk. Ebből aztán egy csomó fecskendőt feltöltünk, melyeket a hűtőben tárolunk, nem mengetünk etetés előtt (semmi bajuk nem lesz a fiókáknak), és egész nap oda-vissza, fecskendezve töltögetjük a fiókákat. Másképp egy komoly nagyüzemet nem lehet biztonságosan kivitelezni. Az, hogy ilyenkor mindenféle keverékeket etetünk, vagy csigatempóban rakosgatjuk a lisztkukacot a fiókák szájába, már nem opció. Ha így járunk el, akkor leromlás, végül tömeges elhullás és a lelkiismeretes gondozó jó nagy adag kudarc és bukás érzéssel fűszerezett, feladatba való beleőrülése lesz a végeredmény. Annyit még megjegyeznék, hogy a túrós keverék komplexnél is kacsintgatok még a meggy keverékbe történő bevitelevél, de ez még a közeljövő zenéje.

A fészekből kihulló fecskékről - melyiket kell menteni ?

A két valódi fecskefajunk (füsti- és molnárfecske), valamint a „majdnem fecske” sarlósfecske érintett a témában. Előbbieknek megy a szokásos, negédes és teljesen felesleges visszategyünk/hazavigyük cirkusz a közösségi médiában, utóbbinál általában konszenzus szokott lenni a mentéssel kapcsolatban. Egy földön vergődő sarlósfecskét senki nem



akar semmilyen fészekbe visszatekintni, és hála Istennek a „sarlósfecske nem tud elszállni a földről” tévhit is kezd már egyre inkább kikopni a köztudatból, így egyre kevesebben javasolják az ilyen példányok magas helyekre történő felvitelét, majd onnan való dobálást. Ez egyébként egy elképesztően tudatlan és idióta hozzáállás, nem tudom ezt szebben mondani.

De térjünk vissza a valódi fecskéinkhez. Elképesztő és bicskanyitogató, hogy míg a fehér gólyát, sokszor a tojásait is beleértve éjjelnappal mentjük (félreértés ne essék, ezzel teljes mértékig egyetértek), addig a tömegével bajba került fecskéköltések esetén tétlenül siránkozunk, és nem avatkozunk közbe, pedig sok esetben közbe kellene!

A molnárfecskék költési szezonjában tömegével kerülnek a földre lefogyott, lesorvadtt, nem túl szép küllemű, hunyorgós szemű, teljesen röpképtelen, fecskefiókák. És mit mond ilyenkor az internet népe? „Ne háborgasd!” „Reptesd el!” „Hú, mekkora sokkot fog kapni a fecskeszülő, ha elveszed tőle a kis fecske-



babáját”, meg hasonló örültségek... Tényleg a hozzáértő ember a fejét fogja sokszor. Amikor a fent említett állapotú molnárfecske fiókával hoz minket össze a sors, felejtjük

el az otthagytást meg bármilyen fészekbe való visszahelyezést. Vigyük el valóban hozzáértőhöz, vagy ha van rá lehetőségünk, kezdjük el magunk etetni, a túróskeverékes-módszer szerint. Ezek a keverékek a lerobbant fecskékkel csodákat művelnek, sokan egy ilyen élmény megélése után szoktak végleg elköteleződni a túrós keverékek mellett. Emellett bőséges itatás is szükséges. Nagyon hatékony, ha az ivóvízbe teszünk Gastroferm M+C-t is, vagy súlyosabb esetben Animox 100% gyógyszert. Lényeg az, hogy a tönkrement fecskéknek a megfelelő táplálás mellett jót tesz az amoxynos kezelés illetve a vitaminozás. Ez több éves tapasztalat.

Akkor van fészekből túl korai kijövetel, amikor félős, nagy kerekre nyílt tekintetű, minduntalan menekülő fecskét találunk, melynek fogása akár a „töltött galamb”, vagyis kiváló súlyban van.

Az ilyen példányokat se lengessük, reptessük. Egy heti gondozás, az evezők és kormánytollak túl-nőnek és ekkor már egy tökéletesen röpképes, vadászni is tudó fecskét fogunk szabadon engedni, amely minden bizonnyal megállja majd a helyét a természetben, ellenben a kiinduló állapottal. Ha egy fészket túl korán elhagyott fecskét feldobással elreptetünk, az többnyire újból lezuhan két utcával arrébb, és megint ott vagyunk, ahonnan indultunk, csak mi ezt már nem tudjuk, mert a fecske további sorsa, jobban mondva kínlódása már nem a szemünk előtt fog zajlani.

Ilyen madarak se normálisan repülni, se maguknak vadászni nem tudnak és előbb-utóbb a ragadozók martalékává válnak.

Tehát összefoglalva, amit meg kell jegyeznünk: kicsi méret, soványág, hunyorgás vagy csukott szem, előrehajoló tartás, szárnymerevség: mindenképpen mentendő, satnya. Eleven, szép tollú, jó vastag, kövér „töltött galamb”, nagy kerek szemekkel rémüldözve néző menekülő, de még rosszul repülő, túl rövid farkú, szárnyú: egészséges, csak még fejletlen. Ha könnyedén viszsza tudjuk az ilyen madarat tenni, megpróbálhatjuk, de semmi eset-

re se törjük magunkat össze nagy magasságokba történő mászással, illetve azt is tartsuk szem előtt, hogy normál esetben nem jönnek ki korán a fecskék a fészkekből. Tehát egy-egy ilyen esetnek mindig megvan az oka. Végül pedig vannak a sérült (vállas vagy szárnytörött) fiatalok, vagy épp öregek. Sajnos a fecskebarátok egyáltalán nincsenek tisztában a fecskék korosztályaival, ilyen példányokat is simán fiókának néznek „biztosan azért nem repül, mert még baba” jelszóval, és rakosgatják őket mindenféle fészkekbe. A hegyes, relatíve hosszú szárnyú és farkú, de röpképtelenül vergődve-szaladva menekülő fecske minden esetben a fióka korosztályból kilépett, lesérült önálló fiatal, vagy öreg példányok, esetükben bármilyen fészkekbe visszahelyezés egész egyszerűen nem értelmezhető.

Veszedelemes élősködő

Végül hadd ejtsék szót a *Protocallyphora azurea* nevezetű speciális élősködő légynek köszönhetően csendben, tömegével megsemmisülő vagy leromló füstifecske

fészkelejakról.

Míg a molnárfecskénél a madártejtű-atka rontja, zaklatja a költéseket és eredményezi a satnya fiókákat, addig a füstifecskénél ez a speciális légy okoz óriási károkat.

Ezt a fecskebarátok a közösségi médiában természetesen megint csak nem értik és helytelenül cselekszenek. Ez többnyire posztolgatásban és tétlen siránkozásban szokott kimerülni, mialatt komplett költések semmisülnek meg, sokszor a fecske mindkét költése.

A légy speciális nyüvei azok, amelyek bántják a fiókákat. Ezek a lárvák vérszívásukkal teljesen lerontják a kiscfcskéket, melyek kínjukban féldősen kiugrálnak a fészkekből, sokszor már menthetetlen állapotban, utolsó erejükkel. Kismértékű fertőzöttség esetén a fészkealj kirepül, de a madarak satnyák lehetnek, melyből aligha lesz vonulást túlélő, következő évben költőmadárként visszatért fecske. Sajnos a nyű ellen nem lehet előre védekezni. Egyedüli védekezési lehetőség csak és kizárólag a ciklus megszakítása: a kiscfcskéket egyhetes korban ki kell szedni a fészkekből, a fészket kitaka-

rítani, a teljesen kipucolt fészket befújni hatékony rovarölővel, hogy az esetlegesen visszamaradt nyűvek is elpusztuljanak, új bélést, majd pedig visszahelyezni a kicsiket. Csak és kizárólag így lehet a legyet kicselezni és a fecskéket megmenteni. Van olyan fecskebarát ismerősöm, aki évek óta ezt csinálja és nemhogy szinten maradt a nála költő fecskeállomány, de jelentősen szaporodott is a fészkelő madarak száma. Mi tudatos, és hozzáértő madarasok évek óta elkeseredett harcot vívunk az interneten ennek az ismeretnek az átadásával, de az emberek általában nem értik az egészséget, és a végén még minket kiáltanak ki „háborgatóknak”. Pedig hatalmas a veszély, és a füstifecskét pusztító körülmények között az első helyen áll ez a légy, és módszeres gyilkolásával ő lesz a végső felelős azért, ha a kedves madárfaunk végleg eltűnik. A megoldás, mint oly sokszor az életben a mi kezünkben van. De ehhez meg kell mozdítanunk a kisujjunkt sajnos. Bízom benne, hogy a cikkben leírtak értő közönségre találtak és egyre inkább célba érnek!

Orbán Tamás

Házunk tájáról



Sajnos a szülő baleset miatt nyílt törést szenvedett, így szükségessé vált a tojások, és a kikelő fióka mentése. A tojások keltetőbe, a fióka inkubátorba került a nemzeti parkkal és az áramszolgáltatóval való szerencsés együttműködésnek köszönhetően.



Ahogy telik az idő, a gólyafiókák cseperednek, erősödnek. A Madárkórházba rendszeresen visszatérő látogatók a kikelés pillanatától megtapasztalhatják, milyen tempóban is nőnek.

Madárlesen

Szücs Dorottya talán eddigi legfiatalabb szerzőnk, még javában általános iskolába jár, ám megfigyelései és fogalmazásmódja meghazudtolja korát és igazán élvezetes olvasmánnyá teszik tavasszal készült írását. A tavaszi időszak számos kedves pillanatot tartogatott a nyitott szemmel járó madárbarátnak, ahogyan feltételezem, a nyár is. Írásának apropója, hogy hozzá hasonló korú fiatalok is részt vesznek nyári táborainkban, valamint bemutatja a 2026-ban év madarának választott énekes rigót is. Lapunk utolsó oldalán ismertetjük, melyek a jövő évi jelöltek, még lehet szavazni. Aki pedig Dorottya-hoz hasonlóan nyitott szemmel jár, és elidőzik a fák, bokrok lombjainak apró rezdüléseit figyelve egy-egy madárrejteket közelében, hasonló élményekben lehet része.

A sötét, hosszú tél helyébe egy melegebb évszak, a tavasz lép. Nyílnak a virágok, énekelnek a madarak, megnő a napsütéses órák száma. Ilyenkor érkeznek meg az égi vándorok, a költözőmadarak is. A párválasztás, a fészeképítés, a költés is ekkor kerül sorra, legalábbis az egyik része. Az embereket azonban ez nem igazán ér-



dekli, hiszen még meg kell venni a húsvéti menü hozzávalóit, ráadásul a tojások sincsenek még megfestve. Tavasszal vannak a szóbeli felvételi vizsgák is, a diákoknak minden idejét a tanulás veszi el. Ha pedig az emberek kint is tartózkodnának, akkor is a kerti munkáknak, a fűnyírásnak, az ültetésnek és egyebeknek szentelik a figyelmüket.

A nagy kapkodásban tehát álljunk meg egy kicsit és fordítsuk figyelmünket a madarakra. Azokra az élőlényekre, akiket olyan sokféleképpen, találékonynak és elbűvölőnek teremtett az élet.

Reggel van, 8 óra múlt, a levegő még hűvös, de a napon jó idő van. A szemközti diófára egy fekete rigó (*Turdus merula*) tojó röppen a párja mellé. A hím szemgyűrűje és csőre élénk narancssárga, fekete tollával pedig könnyen elkülöníthető a többnyire barna nőténytől. A madarak közt sok kiváló énekes van, számomra azonban ők dalolnak a legszebben. Mármost a hímek. Ők hajnalban is, de főleg napnyugtakor felülnek a tetőre, vagy egy fa csúcsára és ott hallatják gyönyörű, összetéveszthetetlen éneküket. A tojók közben a tojásokon ülnek és melengetik azokat a gondos munkával összeépített fészekben.

A diófa mellett, egy öreg fűzfán – melynek törzse olyan vastag, hogy egy ember nem elég a körbeöleléséhez – egy balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) kúszik

egy vastagabb ágon. Neki nincs piros tarkófoltja úgy, ahogy a hímeknél láthatjuk. Erős, véső alakú csőrével könnyedén üt lyukat a fába akár táplálékszerzés céljából, akár hogy fészkelőüreget vájjon. A kopácsolás hangja közé vegyül a mezei verebék (*Passer montanus – balra*) csiripelése, miközben egy bokorsövényen ülnek keveredve közeli rokonaikkal, a házi verebekkel (*Passer domesticus*). Mindkét verébféle társas madár, magevő csőrrel, amit télen az etetők gyakori vendégeinél jól megfigyelhetünk. A mezei veréb sajnos Nyugat-Európa nagy részén ritkának számít, pedig fiókáit nagy mennyiségű rovarral táplálja, ráadásul a gyommagvak elfogyasztásával egyes növényeket is kordában tart. Ezért fontos a mesterséges fészekodúk és „veréblakótelepek” kihelyezése, hogy ezeknek a hasznos kis madaraknak fészkelési lehetőséget biztosítsunk. A tél végi és őszi odútakarításkor pedig megfigyelhetjük a növényi szá-lakból és szalmából összefont fészkeket. A villanydróton két örvösgalamb (*Columba palumbus*) tollászko-dik, rendezik kültakarójukat. Európában a legnagyobb galambfaj. Jellegzetes fehér nyakfoltja, és repülés közben a szárnyán felvillanó fehér sávja miatt összetéveszt-hetetlen a többi galamb és gerle fajjal. Nemrég érkeztek meg Dél-Európából, a Földközi-tenger környékéről, ahol a telet töltötték. Az enyhébb időjárás miatt egyes példányok áttelelnek, így velük akár egész évben talál-kozhatunk. Fészkeket fákra, nagyobb bokrokra építik, amiben általában két fiókát nevelnek. Jellegzetes hang-juk öttagú mély bűgás. A közeli tölgyfásor lombja közt erdei pinty (*Fringilla coelebs – lent*) hímje énekel. Szép kismadár, szürkés-kék fejével, borvörös mellkasával és



Fotók: Morvai Szilárd

fehér szárnycsíkjával igazán egyedi megjelenésű. Ha az égre fordítjuk tekintetünket, kis eséllyel megpillanthatunk egy **egerészölyvet** (*Buteo buteo*), amint a felszálló légáramlatokat kihasználva kering szétterpesztett szárnyakkal. Fő tápláléka a mezei pocok, de alkalmanként kisebb madarakat is zsákmányol. Sok színváltozata ismert, az egészen fehérestől a sötétbarnaig. Márciusban érkezik meg az idei év madara, az **énekes rigó** (*Turdus philomelos* – jobbra). A fekete rigó után a második leggyakoribb rigófajunk, nevét a többször ismételt, csengő hangjáról kapta, aminek hallgatása igazán gyönyörű élményt nyújt. Fákra, bokrokra épített fészket sárral kitapasztja, ebben neveli évente kétszer a 4-5 kékeszöld tojásból kikelő fiókáit. Táplálkozása nagyon érdekes, mivel a házas csigákat jellemzően egy kövön töri fel. Ezt nevezzük „rigóüllőnek”.

Ahogy az idő délután felé hajlik, **seregélyek** (*Sturnus vulgaris*) gyülekeznek a fák ágain. A nyár közeledtével a nagy csapatok párokra bomlanak, hogy nekilássanak a költésnek. Amíg a tojók kotlanak, addig a hímek az odú közelében éneklnek a saját, és egy tucat madárfajtól tanult éneküket, még a szárnyukat is csapkodják közben. Délután is lehet hallani a **széncinegét** (*Parus major*), amint egy faágról énekel. Fekete sapkájával, fehér pofafoltjával, és a hasán lévő fekete csíkkal jól elkülöníthető a többi cinegefajtól. A távolban elkezdte gyönyörű énekét egy fekete rigó is. Dallamos, lágy, tisztán csengő hangja sok embernek tölti el boldogsággal a szívét az



egésznapos munka után.

Ahogy településen, úgy a mezőn, a tóparton és az erdőben is zajlik az élet. Táplálékkeresés, párválasztás, költés, alvóhely keresése. Mind csak egy-egy kiragadott tevékenység a madarak életéből. Ráadásul ezeket is mind különböző módon végzik. Néha nem árt egy kicsit kipillantani a természetbe, ahol minden mindennel összefügg és ezek a csodálatos lények miként alkalmazkodnak e változó világhoz!

Szücs Dorottya

Halasnap és Vadásznapi

Az elmúlt időszakban sem hagytunk fel a nagyobb rendezvényeken való bemutatkozással. Ezen programok egy része turisztikai jellegű, ahol lehetőséget kapunk bemutatkozásra, a munkánk megismertetésére és igyekszünk felkelteni az érdeklődését a leendő látogatóinknak. Ilyen volt a Halasnapok Tiszafüreden, ahol rendszeres vendégek vagyunk. Ezeket a programokat családok látogatják nagyobb számban, így lehetőség nyílik az egészen kicsi gyerekekkel való találkozásra is. Egy vadmadár közeli látványa és megsimogatása a gyerekekben mély nyomot hagyhat, ezáltal a természetvédelmi szemléletformálás első lépéseit is megteszi, így ezekre az alkalmakra mindig emberekhez szokott, szelíd bemutatós madárral megyünk.

Kitelepüléseink másik része inkább a más szektorokkal való együttműködést célozza meg, ilyen a vadászati kiállításokon való megjelenés. A Madárkórházba, ahogy sajnos ebben a lapszámban is mutatunk be rá példát, többször kerül be lőtt sérüléssel védett ragadozó is. Ezeknek a sérüléseknek a megelőzése a vadásztársadalom számára is fontos kell, hogy legyen, hiszen a védett madár lelövése bűncselekménynek számít, az elhullással járó veszteség pedig a természet egészén ejt sebet, ami, ha túltekintenek a trófeák begyűjtésén, és egy kicsit felvilágosultabb szemlélettel tekintenek a vadvilágra, számukra is kedvezőtlen. Erre hívtuk fel a figyelmet Dunaszerdahelyen a Csallóközi Vadásznapi.

Veres Hajnalka



Melyik lesz vajon 2027-ben az év madara?



Gyöngybagoly, macskabagoly (az Év Madara 2027 jelöltjei) és erdei fülesbaglyok balra, füles kuvik, szintén a 2027-es Év madara jelöltje jobbra. Mindannyian a Madárkórház lakói. Választani közülük és szavazni az MME honlapján lehet július 31-ig. Rajtuk kívül kuvik, réti fülesbagoly, uráli bagoly és uhu is látható nálunk.



Dámgida Mórahalomról, 300 km-t utazott, hogy törött lábát ellássuk. Sajnos gyakori az elkaszált lábú gida, késő tavasztól kezdve rendszeresen kerülnek be hozzánk őzek is hasonló sérülésekkel.



Dr. Tóth Klára és Ander Tamás önkéntesünk egy nyestet szabadított ki egy családi ház udvarán a focikapu hálójából. A nyest éjszakai vadász, gyakori településeken is, mivel nem volt baja, önkénteseink szabadon is engedték.



Hanna és anyukája kutyasétáltatás közben bukkant Budapesten erre a macskabagoly fiókára. A macskabagoly nem fészekhagyó, és varjak támadták, így menteni kellett, már a Madárkórházban cseperedik.

Impresszum • **Kiadja:** Madárkórház Alapítvány • **Felelős kiadó:** Dr. Déri János • **Cím:** 4071 Hortobágy, Petőfi tér 6. • **Bankszámlaszám:** HU50 59900029-10001868 • **E-mail:** madarkorhaz@gmail.com • **Tel.:** +36 (30) 9435-494; +36 (30) 535-6484 • **Szerkesztők:** Dr. Déri János, Konyhás István, Veres Hajnalka • **Tördelés:** TerepSzemle Stúdió • **ISSN** 1788-456X • **Megtalálható** országszerte állatorvosi rendelőkben, állatkertekben, kisállatkereskedésekben, állati áruházakban, megyei könyvtárakban, AUCHAN és TESCO áruházakban, Alfazoo üzletekben és a budapesti METRO szerelvényeken.

